

DISSERTATIO MEDICA
IN A U G U R A L I S
D E
D Y S P E P S I A,

Ex Auctoritate Magnifici D. Rectoris,
D. JACOBI PERIZONII,
HISTORIARUM, ELOQUENTIAE, ET GRAECAE
LINGUAE, UT ET HISTORIAE PATRIAE,
PROFESSORIS PUBLICI;

NEC NON
Amplissimi Senatûs Academici Consensu,
& Nobilissimæ Facultatis MEDICÆ Decreto,
PRO GRADU DOCTORATUS

Summisque in MEDICINA Honoribus, & Privilegiis, ritè,
ac legitimè consequendis,
Publica censura submittit.

JOHANNES GEORGIUS WEYGANDT,
Bausca - Curotus.

Ad diem 17 Novembr. horâ locoque solitis.

LVGDVNI BATAVORVM.
Apud **ABRAHAMVM ELZEVIER,** Academiae
Typographum. M. DCC. VII.

DEO
PATRIÆ
PARENTIBUS
ET
AMICIS

D. D. D.
AUCTOR.

I. N. I.
DISPUTATIO MEDICA
INAUGURALIS,
DE
DYSPEPSIA.
PRO O E M I U M.

*uae à Nobis ad nutriendum & conservan-
dum corpus admodum fragile & caducum
assumuntur, masticata, quæ duriora sali-
vaque probè permixta, musculorum lingue
& œsophagi beneficio per eundem in ventri-
culum deferuntur; Cujus tunica musculoſe
ſua contrahione, ope motus peristaltici ac
diaphragmatis preſſione, ſpiritus è nervis paris vagi, li-
quores è ſanguine ejusdemquè ſerò per tunicam glanduloſam
copioſe & continuo, non ſolum exprimunt, ſed etiam cibos*

constringunt, efficiuntque dissolvendo, atterendo, omnium molecularum motus interiora versus dirigendo, conterendo, quæ integra sunt diducendo, inflectendo, involvendo ex iis fundendoque chylum, seu succum, seu pollinem esculentorum & potulentorum, seu Cremorem lacteum eliciunt. Quanta vero necessitas hujus humoris naturalis, tanta sæpissime Calamitas corpori humano gignitur, imo interdum ruina totius æconomix ex unica depravata Chylosi minatur. Nam tempus & pagine angustia non concedunt omnem malorum lernam absolvere; quis est, qui non intelligit, artuum lassitudines, animi deliquia, appetitum depravatum, dolores ventriculi gravativos, sodam, ructus, vomitus, choleram, alvi fluores vel adstrictiones, tormina, borborygmos, passiones colicas atque iliacas, malum hypochondriacum, cordis palpitationes, tusses, pleuritides, splenis hepatisque dolores, tumores, ischuriam, stranguriam, cachexias, nephritidem, hydropem, arthritidem, tabem &c. ab hac unice dependere: respectu itaque horum, non indignam putavi Dyspepsiam, Scaturiginem, si non omnium, plurimorum tamen morborum, quæ materiam suppeditaret & occasionem tentandi, qualescunque tenuitatis meæ vires. Faxit autem Numen clementissimum, ut omnia cedant feliciter!

Thesis I.

NE autem per transiennam, ut ajunt, rem desideratam intueamur, quævis seorsim ac dilucide proponenda nobis veniunt, quod præsentente Dissertatione Inaugurali exequi sedulo allaborabimus. Nomina verò cum sint rerum signacula, illarumque quidditatem denotent, idcirco & titulum, quem frons Dissertationis nostræ gerit, paucis, quid eò ipso his innuere velimus, hic explicabimus, videlicet ætas antiqua ex eorum classe depromere & illis à subjecto seu parte affecta nomen indere solebat. Hac & simili ratione *Dyspepsia* derivatur à græcâ voce Δύς & πέψις concitio mala. Δύς enim in compositione significat *egre, difficulter, male* denotatque concoctio laxa, depravata *Lase* & *strictio* nomen *Dyspepsia* apud auctores sumi reperies: in genere nobis hac Etymii evolu-

evolutione pravam alimentorum in ventriculo digestionem venire : in *specie* verò insignem ventriculi atoniam , vi vocis , denotare , in cujus extenuatō cavo assumta in liquamen vitiosum convertuntur , ita , ut è cibo potuque non chylus laudabilis , sed vel pituitosus , vel humor acris , acidus , biliosus aut nidorosus fiat , sicquē chylosæ depravationis ansam maximam suppeditans. *Dyspepsia* Germanis laudit , *die Unverdaulichkeit* Gallis , *mauvaise Digestion*. Belgis *Roeyelyse verdauwinge*.

I I.

Priusquam autem morbi hujus tractationem aggrediamur , necessum foret pauca ex physiologicis repetere , ut , cognito statu naturali , præternaturalem eò melius & feliciter perspectum habeamus : verum cum hæc alibi fusiùs pertractaverimus , nefas esse duximus , crambem bis coquere , quapropter B. L. illuc ablegamus. vid. Dissertat. nostr. de æthere & aëre Chyli defensam sub Præsidio D. Joh. Gottscheds. Phil. & M. Doct. ac Prof. Publ. Regiomonti , Ao. 1702. habitam , Præceptoris mei ante hac dilectissimi , ac fidelissimi nunc piè defuncti *cujus anima in pace requiescat & dum spiritus hos reget artus , sancta mihi ejus supererit memoria* ;

I I I.

Quod *subjectum* & sedem nostri affectus concernit , non immeritò ventriculum esse , dixeris. Certum enim est , nullam nostri corporis partem magis expositam esse omnis generis injuriis , quam ipsum ventriculum ; cum non tantummodo aëri illabenti pateat & necessaria esculenta & potulenta assumat. Verum quoque gulæ omnisque luxurie , in servientia in illum detrudantur ac è massa sanguinea humores diversimodè mixti in hujus promptuarium deponantur ; ergo non mirum cur sæpissimè morbis etiam gravissimis affligatur.

I V.

Ad *signa Diagnostica* progredi nunc ordo jubet ; proposita passim à primo artis Parente , sunt ferè innumera ; Sed non in omnibus apparent omnia , neque semper æque gravia : is leviora & pauciora ; alius graviora & plura experitur phænomena. Itaque ea saltem recensebo , quæ affectum huic ut plurimum insequi solent.

V.

Conqueruntur verò ægri in Chylosi depravata de ructibus , nausæ , appetitu dejecto , dolore gravativo stomachali , Cephalalgia , rigoribus , duabus aut pluribus horis post pastum iisque ructibus modo acidis , modo falsis , nunc amaris , putridis , nunc sulphureis , nunc mixtis , nunc

genuinum assumptorum odorem & saporem adhuc repræsentantibus. Verbo, quando imminuta & læsa est digestio, testantur illam ructus varii subinde etiam vertigine & levissima lipothymia inprimis jejuni corripiuntur.

V I.

Cruditās acidā cognoscitur ex soda, ructibus, acidis copiosioribus v. gr. si lac assumptum, ventriculum gravet, it: si, post unam vel alteram dosim limaturæ martis datam, ructus admodum graveolentes assurgant, wenn es als Schwefel stinckt. it. appetitus prostratus est, respiratio difficilis, ventriculi inflatio, it. in talibus ægris solent præ cæteris copiosiores esse flatus & quæ rejiciunt aut naturâ aut arte per vomitum sunt admodum crassa, viscida, tenacia ac pituitosa, interdum serosa plus minus acidā, alvus subinde est contumax: uti exempla passim attestantur, dum muliercula quædam, cruditatē acidā laborans, quæ evomuerat, totum hypocaustum, acidulo odore etiam implevit; *Pituitosam* verò *cruditatem* ex antecedaneis colligere licet.

V I I.

Cruditās nidorosa salina ructus habet foetidos instar ovorum aut piscium putridorum (illo fermè odore, si sulphur cum Lixivio coquatur) atque hinc percipiunt saporem peregrinum & abominabilem seu nauseabundum, matutino præprimis tempore, quem sufficienter nequeunt exprimere: Sie haben einen wunderlichen Geschmack / es steigt ihnen auf wie faul holz / ist ganz bitter und eckelnd; quæ verò naturæ circulantis instinctu seu vomitu rejiciunt sunt liquida flava aut quodammodo amaricantia, aut ex amarore dulcescentia, sentiunt sitim etiam infatigabilem, nauseam, appetitum prostratum. Alvus sæpè plus solita aperta, respiratio difficilis, intestina rugiunt & borborygmi ventris exaudiuntur. *Mixta* denique *cruditās* ex combinatione harum simplicium producitur, ita quam facillimè ex his adductis & probè secundum suas circumstantias ponderatis, judicatur.

V I I I.

Traditis nunc *signis Diagnosticis* jam faciliiori marte cognoscitur ejus *Differentia*. *Bradypepsia* enim succedit *Dypepsia* & illam *Apepsia* subsequitur, gradu saltem secundum majus & minus inter se differunt, respectu reliquorum. Hæc itaque ordine perlustranti insimul liquet affectus hujus & aliorum morborum convenientia, sicuti etiam inter nostrum & cæteros morbos intercedens discrimen: Qua de causa his immorari diutius consultè noluimus, quoniam instituti nostri ratio est, brevitati studere.

I X.

Perlustrato *subjecto*, absolutis *signis Pathognomicis & Differentiis* ad causas ejusdem producentes deferimur. Dispersuntur autem *causa* vel in *mediatas proximas vel in immediatas proximiores vel in mediatas remotiores*. *Immediata causa* ergo *Dyspepsia* seu Chylificationis sufflaminatio est, provenit à fibrarum motricium ventriculi nimia relaxatione mediantibus illis cruditatibus variè inter se mixtis, motu & calore partium, his annexis particulis aëreis (quæ partim cum alimentis, partim cum haustibus cerevisiæ (pumescentis alternatim ingrediuntur & vi elasticitatis suæ se expandunt) commotis ventriculum adeò distendunt, donec ejus labefactatio nimia introducetur sicque alimenta prorsus intacta relinquunt, quæ alias ventriculi contractione, sive attritione sive collisione ad se invicem mutua in subtilissimas moleculas deberent dissolvi ac comminui: quæ itaque heterogeneas humorum à Mâ. Sâ. secretiones, impeditam insensilem transpirationem, sanguinis cæterorumque pro nutritione partium continuò fluentium liquorum inidoneum & impropportionatum progressum magis minusve inducunt.

X.

Causa mediata proximior & omnium frequentior, dependet à cruditatibus vario modo inter se contextis & vitiosè commixtis in ventriculo & primis viis stabulantibus. *Cruditas* proinde in stomacho relicta ac corrupta seu *depravata* non unius generis, sed mox acida vel amara vel nidorosa vel falsa vel pituitosa, vel denique mixta est. *Acida* idcirco *cruditas* ortum habet ex abusu acidorum, quæ postmodum quævis assumpta acore suo inficit. Acidorum enim communiter hæc est natura ut alia dulcia sive subdulcia aut insipida sint, faciliè suo sapore imbuant. Testatur id Cadus aceti, qui aquam Rhodani in verum transmutavit acetum prout Helmont. oper. pag. 177. 59. edit. Amstelod. 4to. notavit. *Niderosa Cruditas biliosa salina* ex nimia alimentorum corruptibilium, putridorum, verminosorum variò modò inquinatorum quantitate v.gr. *Stinckend Wildpret / faul kâsse* etc. vel amarorum, pingvium assatorum e. gr. Lardo, ova butyrò frixa &c. abusu originem trahit; quando igitur acidum cum bile concurrit aut pituita cum acido vel bile &c. permiscetur, mixta jam cruditas oritur.

X I.

Inter Causas remotiores naturales eminet 1.) *Temperamentum*. Nam tota mali radix potissimum plantata est in Mæ. Sæ. depravata temperie seu mala Mæ. Sæ. dispositione, quæ in Chylo, sanguine ejusque sero non

solum lentè mobilibus, tenacioribus, acrioribus partibus salinis volatilibus minus gaudentibus, verum etiam terrestribus, acidis, fixis, viscidis scatentibus, succos laudabiles contaminando, incrassando, lentos viscidosve redduit. 2.) *Hæreditas* : Etenim quotidiana nos experientia docet, affectum hæreditarias dari causas: Sic ubique animadvertimus, parentes robustos firmam etiam sui generis structuram, è contra debiles parentes debiles natos, Podagricus, l. Cachecticus, l. Nephriticus, Phthisicus pater, Podagra, l. Cachexiæ, l. Nephriticis, l. Phthiseos obnoxiam prolem sæpius gignere 3.) *Peculiaris partium conformatio* : Textura enim singularis, à prima conceptione tam fluidis quam solidis partibus impressa, per totum vitæ tempus natorum corpora afficit, & sic motui circulatorio obicem ponit, quæ nec ars nec natura circulans tollere potest, ac ad mortem usque concomitatur. Quemadmodum mihi in patriâ degenti Goldingæ districtus Ducalis Curlandici in omnium præsentium inprimis Sigismundi Weltzelii Practici & M. D. conspectu anno 1706. d. 27. Maji aliquando vidisse obigit. Puella tertium & unum semis annum ætatis suæ agens, jam ab ipsa infantia & nativitate laborabat Atrophia universali; Appetitus ætate provectiori fuit dejectus, tussis sicca quætebat pectus, virium successive prostratio intendebatur, Venter subtumidus, phlogoses, calor, macilentia totius corporis de die in diem per integrum vitæ cursum magis magisque annotabantur: Præsertim cum pervula nostra emaciata ad mortem properabat, digitis sæpe demonstrando continuò de Ventriculi dolore & circa regionem umbilicalem de præcordiorum anxietate cordisque conquerebatur dolorifica sensatione. Decimâ ante obitum die morbum valdè exacerbatum observavimus. Oculitorvi & concavi, nasus acutus, macies faciei, abominabilis adipectus, contracta insigniter tempora, aures frigidæ contractæ, cutis circa frontem arida & color totius vultus viridis, convulsiones spasmodicæ universi corporis indefinenter t. t. adfuerant. Contenta pauca, quæ ex Dieta v. gr. Lac, juscula, aut alia liquida cochleatim adhuc sumendo (Eßelstoft) consueta proveniebant, per superiora nempe os rursus vomitu rejiciebat, & tum tum morituræ accedebat sudor frigidus, respirationis & urinæ emissionis difficultas, hujusque consistentia alba, pallida magisque odoris fætidæ. Alvus adeò fuerat adstricta ut ne fistulam clysmaticam admittebat. Pulsus à principiò quidem morbo languidus, postea verò celer atque frequens præsertim post pastum; in agone mortis, parvus, tardus maximè inæqualis deprehendebatur; denique sector exibat undique sicut à miserrimè defungebatur. Et quamvis, durante cor-

po-

poris morbifici statu , omnibus symptomatibus huic malo appropriatis remediis , tùm à Genitore meo dilectissimo , quùm meâ adhibita t. t. summa curâ ; nihilominus tamen singula præsidia in cassum propinata fuere : Et sanè , nî Corpus cultro anatomico subiectum fuisset , veram hujus affectus ac primariam causam ne Oedipus quidem , licet etiam plus quam lynceis oculis fuisset præditus , detexisset . Aperto thorace simulque Abdomine , *in illo* pulmones collapsi , macilenti , flaccidi ac rubrò tincti colore , tam circa extrinsecam superficiem , quam intrinsecam pulmonum compagem à sanguinis coagulati infarctu apparuerunt . Cor secundum naturam constitutum cernebatur , *in hoc* Viscera singula paulò aliter visa fuere ; nimirum circa tenuium tunicam exterius consideratam venulæ meseraicæ quam plurimæ parte quâ annectitur mesenterio , quaquaversum sanguine turgidæ & intensissimè rubræ apparebant . Mesenterii pars membranacea constabat nervis , arteriis , venis & vasis lacteis intertextis , pinguedineque nimis parca & glandulis huc illuc scirrhosis , piscorum instar majorum magnitudine copiosis stipatis : reliquæ accumbentes partes observebantur macilentæ & flaccidæ de statu tamen naturali paulatim deflecentes . Porro cum primas vias ordine perlustraverimus fortè fortuna tunica intima in cavitate intestini jejuni , illaque prius à muco viscido obliterante aquâ tepidâ diluta , præter telum illud nerveum decussatis filamentis contextum & interspersos glandularum scabros & hiulcos prominentes monticulos &c. quod cæteroquin oculis armatis vulgo dictis microscopiis circa Chyli œconomiam & distributionem per creberrima exercitia & experimenta Anatomica in vivis animantibus instituta Oculatio nostra accuratissima Ætas (ad quam etiam Cl. Dn. D. Godefridus Billow Patronus ac Præceptor summopere colendus qui illud etiam *in memoria demonstrat. Organ. Chylif. à Pranobiliss. Dn. Resp. Petro Evertze , Medio-Zeland. die 13. Mart. Ao. 1706. Lugd. Batav. publice ventilata ad finem adjectâ figurâ nitidissimè delineatum habet* , merito referendus) longè alia prorsus mirabilis , structura , diversimodæque caruncularum fabrica , intricata instar coalescentiæ artissimè reticulata figura animadvertebatur radices suas Jejuno in adverso & quo mesenterio annectitur , contrario latere immerfas habuit , quæ capreolorum in modum sibi mutuò implexas in plurimos iuexplicabiles anfractus gyrosque huc illuc intortis variis propaginibus seu plexibus à se dimissis tandem circa principium intestini ilei & jejuni , ubi gracilescit terminarunt , relicta interea figura post se exigua via , per quam feces ex tenuibus in crassa intestina transinigrare possent , nobis perquam apertissimè collustran-

ribus occurrebat. Hæc vero, quæ t. t. observavimus *ἀντισθέν*, quâ fieri potuit, delineanda curavimus, uti in tabula sub finem adjecta perspicere licet. 4.) *Ætas*; Verum enim vero cum cuilibet pateat, hocce malum nulli ætati, nulli sexui, nulli hominum generi parcere; in infantes æque ac adultos, Juniores æque ac senes, viros insimul ac fœminas, cælibes æque ac conjuges seu maritatas noxiâ suâ sævire; interim tamen huic morbo senes præ juvenibus magis obnoxii sunt: *horum* enim chylus, sanguis, serum & reliqui humores laudabiles virtutem activitatis suam adhuc obtinent, *illorum* vero non.

X I I.

Jam sequuntur *Causa non naturales* & inter has primum locum tenens *Aër*, quando particulis crassioribus, pluvialibus, nebulosis, terreis, sulphureis, salinis & similibus refertus est, sive immediate cum omnis generis eduliis ac potulentis, aëre ubertim scatentibus alternatimque deglutitis in ventriculum deferatur, sive externe ab aëris atmophrâ corpus circum circa ambiente cutis vasa excretoria coarctentur & corpus permeabile Sanctorianum diversimodè afficiatur, insensilem tunc transpirationem inhibet, ordinarium sanguinis circuitum magis minusve retardat, genuinam spirituum animalium generationem impedit, humores sensim crassiores, obstructionibusque cicurandis aptiores reddit & sic Dyspepsiz Symbolum non minimum addit. Referenda huc sunt *Balnea* tum calida, laconica & alia in patriâ perquam usitatissima, tum frigida; *illa* fervore particulas quasdam solito crassiores Chyli, sanguinis ejusque seri ac reliquorum humorum laudabilium, nimium commovent, ejiciunt & à centro versus peripheriam corporis adigunt; *hec*, vero, ab immediatè succedaneo frigore vel frigiditatis & caloris in æquali exceptâ alteratione sive poros cutaneos constringendo sive vasa patula constipando, efficit, ut particulæ ad poros aptiores adactæ, in ipsis etiam ultrâ debitum tempus detineantur ac prorsus remaneant. Secundum reverà locum non immeritò obtinent *Cibus & Potus*, circulantium humorum pabulum & restaurativum, absque quò animantium quot quot sunt diu existere nequeunt. Materiam, vero, quod attinet ex quâ constent & quomodo pro ratione Climatum, Populorum, specierum & pro ingenii & appetitu individuorum singulorum accipienda sint. sc. ex triplici Regno alimenta desumpta & juxta seriem enarrata *videtis*. *Dissert. nostr. paulò ante citatam*, quâ ratione verò chylosin vitiatam reddant & in quâ *quantitate* ac *qualitate* peccent, si illa promiscuè absorbeantur, paulò ulterius in *Ejusd. Diss. §. xvi. & xvii.* jam pro-

prolixius recensita, evolve; quomodo vero ab his ventriculi tonus cruditatibus labefactetur brevissimè à nobis in *Thef. ix. huj. Dissere. de Dysepst.* explicarum est. Insuper (ut in statu præternaturali deglutita huc quoque referam) Lectum Dysepstis sæpissimè sternunt plurima absurda ac cruda, qualia *Historia illa admirabilis sanè ex Misc. Nat. curios. Dec. 1. Ann. 1. Observ. 83. it. Ann. 111. observ. 179. nobis* comprobant, de puero suinfurtenfi sex annorum, murarii filius, qui statim à tempore ablactationis, cretam, arenam, pulverem ex angulis hypocausti collectum vel ex calceamentis excussum, voravit, nec vel minis, vel verberibus, vel etiam adhortationibus coerceri potuit, adultior autem factus, carbones, lateres, carnem crudam, calcem vivam, lychnos cum ellychniis, corium, ossa, filices, varii generis insecta, sine noxâ devoravit. Sed absurdorum & a natura Hominis prorsus alienorum est hicce appetitus. *Plura de his vide in Disputat. Inaug. Kramerii de Idiosyncrasis Helmstadii 1696. habita. Motus & Quies* tertio ex sex rebus non naturalibus loco ponuntur, intelligi tamen hæc de motu *moderato*. Immoderatus namque ad procoandos morbos contribuere valdè potest, quia volatiles spirituofas succorum fluentium particulas nimis in motum concitat, corporis excretoria admodum patula reddit ac præterea alias etiam humiditates-volatiores exhalare facit, ut non solum corpori infirmitas, sed & contabescencia simul inducatur; plures enim nutritiæ partes sic eliminantur, quæ alias corpori robur reddere solent. *Quietem nimiam & sedentariam vitam* quod attinet, quamvis absque hac quodlibet genus humanum durabile haud sit; attamen si corporis moderata exercitia intermittantur & corpus in otium degeneret, sanitati prorsus contrariari solet, quoniam animalibus functionibus vigorem aufert, cruditates in Chylo atque sanguine accumulatur, secretiones & transcolationes diversarum partium in visceribus non ritè procedunt, humores circulantes spissiores evadunt, sicque quam plurimis malis occasio datur. Ita quoque de *nimiò somno immodicisque vigiliis*, (quando sc. horum illegitimus usus est ac modum excedit) sentiendum juxta Coum sect. II, Aphor. 3. *Somnus, vigilia, utraque modum excedentia, malum. Excreta & Retenta* tandem diversimodè etiam corpus humanum afficere solent. Si enim vel evacuationes naturales, vel assuetudine utili his similes depleri cessant, ad Mam. Sam. ad vitalia redundat hoc vitium, sive V. S. intermittatur, sive hæmorrhoides, catamenia, hæmorrhagiæ ordinariæ, Sudor, lochia sint suppressa) sive alvus adstricta &c. Subitò corpus gravari & morbis exponi notamus

sim, Denique inter Res non-naturales numerantur *Animi pathemata*, affectus motus, commotiones seu animæ passionēs. Ab his quoniam immediatè spiritus afficiuntur, gravissimi oriuntur morbi.

X I I I.

Prognosin quod concernit, certum est in hac Chylosi læsæ initium plurimorum morborum consistere in *specie* vero Chronicorum, nam cacoehylia est mater cacoehymix adeò ut ex cruditatibus hisce omnes febres intermittentes, malum hypochondriacum, Scorbutus, Cachexiæ, passionēs colicæ, iliæ, arthritidis, calculi renum & vesicæ effectus melancholici &c. originem ducunt. Quinimò talis acor in stomacho alimenta vitians est origo morborum cutaneorum, scabie, serpiginis, herpetum &c. verbò ex hac læsâ digestionē omnes fere affectus chronici ortum suum profitentur.

X I V.

Quoad Curam: *sublatis Causis & meliori victus ratione instituta*, vitia hæc faciliè corriguntur: quare unò oculo ad causas antecedentes nempe ad producti morboſi seu jam collectæ in ventriculo cruditatis vitium, alterum verò ad ventriculi labefactati toni restaurationem seu, ut clarius dicam, fibrarum motricium relaxatarum blandam adstrictionem respiciendum erit. Quod ad humorum seu cruditatum peccantium correctionem spectat, hæc pro varietate humorum varia itidem existit. *Acida Cruditas* infringentibus, destruentibus & absorbentibus corrigitur. Hæc unius generis non sunt, sed varia; itaque huc in usum trahi possunt 1.) *Martialia* t. gr. Limat. mart. Ter. vitriol. balsamic. tinctura mart. vitriol. Zwelf. quæ egregiâ acidum demulcendi pollent virtute & præprimis valent, ubi insimul adstringendum. Verum martialia cum grano salis propinanda sunt, facillimè enim cum acidis in vitriolum abeunt & sic propter irritationem vomitum causantur. 2.) *Lapidosa* Corall. Allabastr. Crystall. Mont. Lap. ocul69. Mat. perlar. 3.) *Terrea*, ut aqua Golbergens. Strigoniens. Lem. terra sigillat. Bol. armen. cret. & varia terrarum genera plura, quæ ex *Valentini Museo Museor. p. 3. 4. 5. seqq. it. 66. depromi possunt*; hæc desiccant & acidum in adstringens convertunt. 4.) *Partes animalium dura*, C. C. ust. ebur. ust. & raspat. unicorn. ver. ossa sæpiæ, mandibul. Luc. pisc. Hæc potius in sudoriferum commutantur, impuritatesque per poros insimul cum sudore educunt. 5.) *Salia volatilia & fixa* denique omnis generis, potentiora tamen sunt fixa. Ex his satis apparet selectum horum remediorum esse instituendum. Nota: alvum subducentia aut evacuaptia hic vix profi-

cua deprehendi, *Sylvii* enim monitum non est de nihilo quando pag. 170. Oper. dicit: *in cruditate acida à purgantibus abstinendum est, antequam hic humor temperatur inque feri naturam conversus fuerit.* Nam purgantium vis ab acidis destruitur, ut non ratò hypochondriaci, melancholici, maniaci &c. in quorum ventriculo manifestè acidum residet, fortissima vomitoria & purgantia absque ulla molestia, aut subsequente effectù perferre possint. Solent etiam convulsiones, tormina, dolores aliaque mala abdominis sequi, cum talis humor acris, acidus, austerus irritetur, unde ægri in longè graviora pericula conjiciantur.

X V.

In *Nidiosa* autem cruditate, longè convenientiora sunt purgantia aut vomitoria in minori tamen dosi propinata, nam gaudent bile abundanti hinc facillimè omnium etiam moventur. Si continuus vomendi conatus aut pituitæ major copia quam salium adsit cumque alvò adstrictâ, tunc emetica porrigenda sunt sed in parca dosi, alias ob salia fortius ventriculū convellentia, æger facili negotio in Choleram conjiceretur. Vomitoria sunt G. Gutt. mer. vit. tart. emet. infus. vitr. Ant. &c. Purgantia vero ad mentem veterum selegi possunt, sic dicta *Cholagoga* v. gr. Caff. Scammon. Rhabarb. it. merc. dulc. resin. Jalapp. Scammon. Diagrid. it. Decoct. tamarind. cum passulis, polypod, Glycirrhiz. &c. vel Infus. ex rad. lil. alb. alth. pass. min. & fol. S. S. S. Post hæc acris salina materia, Decoctis, infusis, quæ pro re natâ, apta existunt huicque scopo interserviunt, lenia demulcentia, adstringentia e. g. rad. acetos. scorzonæ. Pulp. Tamarind. c. sero lact. sp. nitr. dulc. & vitr. phil. acet. dest. succ. citr. hisque pro vehiculis aquea admiscuntur, it. *salsa* v. gr. crystall. tart. Juleborum usus, hoc in passu, insignis & omnibus aliis ferè præferendus, præprimis copiosus adhibitus, soli hi sæpissimè diluendo ac eluendo salinam materiam in ventriculo hærentem prorsus tollunt. vid. *Smet. in miscell. med. p. 101.*

X V I.

Puritas cruditas optimè tollitur per vomitoria & purgantia in majori paulò dosi data atque ex antecedente huc trahenda: ante evacuationem multum proderit vitriol. alb. & merc. dulc. c. Gum. ammoniac. hæc enim mucum potentèr resolvunt atque ad commodiorem longè excretionem disporunt, tum continuatur usus diluentium v. gr. infus. folior. Thee. fabar. coffe. aut. Decoct. alicuj. lign. & evacuantium jam memoratorum. Cura hujus, præter hæc, etiam salina omnia sive alcalia, sive acida, sive salsa admittit. *Mixta* denique cruditas, uti ex

concurſu Signorum dijudicatur, ita modo adductis remediis variè & judicioſè combinatis tollitur, & hoc fit modo abſorbentibus & laxantibus, modo acidis, falſis, vomitorio aut purgante & ſic porrò.

X V I I.

Ut tandem Dyſpeſia è fibrarum ventriculi relaxatione eliminetur, neceſſum eſt, ut illa, quæ ejusdem tonum in priſtinum ſtatum redigunt ac reſtituunt, adhibeantur, hunc in ſcopum faciunt omnia aromatica, quæ vim ita dictam corroborandi, firmandi, reſtaurandi & ad ſtringendi habent v. gr. ſpirituosa, rad. galang. calam. aromat. zedoar. zinzib. piper, ar. helen. coſt. ver. cinamom. Cardamom. Cubeb. caryophyll. Mac. ſaſſafras. Herb. Puleg. ſalv. cort. citr. aurant. & quæ ex his præparata in offic. proſtant. ſpec. Diamofos. dulc. Diamb. &c. Cent. min. aq. Apoplect. cinamom. cydoniat. borraginat. ſpir. Hyſſop. Meliſſ. lil. convall. prim. ver. fl. til. cheir. ceraſor. nigr. menth. maſtich. Baſam. embryon. Vin. Rhenan. Hispan. Canarienſ. Eſſent. Abſynth. Calaminth. Elix. vitr. Mynſicht. fl. roris marin. &c. Quæ omnia uſu approbatiffima ac Ventriculo gratiffima ſunt.

X V I I I.

Dieta optimè exnocentibus & juvantibus aliisque circumſtantiis & conditionibus hinc inde in hac noſtr. Diſſert. allegat. theſ. conſtat. Formulas remediorum nullas adjecimus: ex quippe pro caluum ſingularium varietate ipſæ quoque variare debent, ac proinde potius ad lectum & in præſentiâ ægri, quam in muſeo conſcribendæ ſunt. Hæce itaque pro noſtro ſcopo ſufficiant. Faxit D. T. O. M. ut ſingula cedant in Nominis ſui Gloriam, multorum ægrotantium commodum ac emolumentum cui ſit *Honor & Laus* in ſempiterna ſecula!

Figuræ delineatæ explicatio

A. Jejuni pars ſuperior. B inferior. C, D, E, F. *Apertura Jejuni diducta* g. g. plica. h. h. *Telum nerveum*. i. i. i. *via anguſta*. K, K. *Structura caruncularum* p. n. *transverſim diſſecta ac reclinata* l. l. l. *Venæ meſeraicæ ſanguine turgidæ* m. m. m. *arteriola*. n. n. n. *Vaſa lactea*. o. o. o. *nervi*. p. p. p. *Placum meſeraei expanſum* Q *Glandula meſenterii maxima, alias Pancreas Afellii dicta* r. r. r. *Glandula ſcirrhoſa*.

F I N I S.

Figura

